

Notă informativă

la proiectul Hotărârii Guvernului privind aprobarea Programului național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2022 – 2026

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului.

Proiectul a fost elaborat de Cancelariei de Stat (Biroul Relații cu Diaspora) în conformitate cu prevederile subpct. 3, pct. 34 din Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Dreptul cetățenilor de a reveni în țările lor de origine este recunoscut în Declarația universală a drepturilor omului și reafirmat în alte instrumente universale ale drepturilor omului, inclusiv Convenția internațională privind protecția drepturilor lucrătorilor migranți și a familiilor acestora (ICRMW). Revenirea persoanelor migrante este privită pozitiv ca o strategie de „inversare a exodului de creiere” cauzată de migrația permanentă a persoanelor calificate în străinătate.

Mai recent, revenirea migranților și (re)integrarea acestora în țările de origine a primit un accent din ce în ce mai mare în lumina legăturilor dintre migrație și dezvoltare. Întoarcerea cetățenilor este parte integrantă a ciclului de migrație temporară care implică faza de plecare anticipată, angajarea în străinătate și faza de întoarcere/revenire.¹

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă și Agenda 2030, prevăd o abordare echitabilă pentru diversele categorii de cetățeni, inclusiv migranți, însoțită de instrumentele și mecanismele - cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Republica Moldova a fost una dintre țările lidere în dezvoltarea politicilor și a mecanismelor de abordare integrată a domeniului diasporei. Acest lucru se datorează numărului mare de persoane care se află în proces de migrație de lungă durată, dar și tendințelor migraționale crescânde.

În anul 2014 a fost aprobat Planul de Acțiuni pentru anii 2014-2016 privind susținerea reintegrării cetățenilor reîntorși de peste hotare (HG nr. 339/2014). Ulterior, în anul 2017 a fost aprobat Planul de acțiuni 2017-2020 privind

¹ https://www.oecd-ilibrary.org/sites/5fee55b3-en/1/3/4/index.html?itemId=/content/publication/5fee55b3-en&_csp_=fd9b3a32c91df583ea50209b6fb27e&item%5C=oe&itemContentType=book

(re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare, aprobat prin (HG 724/2017). Rezultatele raportului de evaluare demonstrează că din totalul de 23 de acțiuni planificate, 21 acțiuni au fost realizate integral, iar altele 2 realizate parțial⁶. Analiza Planului de acțiuni vizat și a indicatorilor demonstrează că este nevoie ca Republica Moldova să extindă și să creeze un nou sistem de reintegrare sustenabilă.

În politicile de reintegrare până în anul 2017, accentul a fost pus pe obiectivul de informare a diasporei asupra oportunităților existente în țară. Mai mult, pentru că erau concentrate la nivel central, politicile de reintegrare au privit migrația de revenire la nivel individual, oferind servicii și instrumente de reintegrare pentru cetățeni și nu pentru comunități. Există o serie de inițiative la nivel local, care funcționează cu suportul partenerilor de dezvoltare și care pot servi drept model de bune practici pentru (re)integrarea cetățenilor și implicarea lor în dezvoltarea comunității.

Drept rezultat, chiar dacă există programe și politici importante, nivelul de cunoaștere al acestora este scăzut, iar impactul este mult mai mic decât ar fi nevoie.

Diaspora contribuie la bunăstarea societății prin transferuri bănești, care sunt indispensabile pentru cei rămași acasă și pentru economia țării, dar și prin transferul de cunoștințe, practici sociale, atitudini, comportamente, proiecte de caritate și de dezvoltare, prin activism civic. Statul, la rândul său, trebuie să asigure participarea cetățenilor săi la guvernare, să le ofere servicii de calitate și să-i susțină atunci când ei se pomenesc în dificultate².

Astfel, un capitol separat, dedicat politicilor pentru diasporă, este prevăzut în **Programul de activitate al Guvernului** „Moldova vremurilor bune”, dar concomitent, domeniul este abordat și în alte capitole precum: Protecția socială și munca, Transformare digitală. Mai mult ca atât, este important de evidențiat că una din Prioritățile de bază, care se regăsește în Cadrul bugetar pe termen mediu pentru perioada anilor 2022-2024, se referă la fortificarea mecanismului de cooperare cu diaspora.

Totodată, Programul este elaborat pentru implementarea eficientă și de impact a **Strategiei naționale Diaspora 2025** aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 200/2016 (*Obiectivul specific nr. 3 Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei și Obiectivul specific nr.4 Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova.*).

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

²https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/programul_de_activitate_al_guvernului_moldova_vremurilor_bune.pdf

Proiectul nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu aquis-ul comunitar, dar se subscrie politicilor europene în domeniul migrației și vine să realizeze angajamentele expuse în Acordul de Asociere RM-UE, la Titlul III „Libertate, securitate și justiție”, art. 14 „Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor”, în special, pe domeniile ce facilitează migrația circulară în interesul dezvoltării.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Programul este constituit din partea descriptivă și Planul de acțiuni care stabilește obiective pe termen mediu, cu activități care vor fi realizate la nivel local și național pentru a stimula revenirea și a facilita integrarea cu succes a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație, valorificând potențialul uman și financiar al migrantilor, maximizând impactul pozitiv al migrației asupra dezvoltării țării.

Scopul Programului constă în stimularea revenirilor și asigurarea (re)integrării efective a cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație prin crearea unui sistem viabil pentru revenire și reintegrare sustenabilă a acestora.

Programul conține o abordare inovativă adaptată necesităților/așteptărilor cetățenilor Republicii Moldova implicați/afecțați în procesul de migrație, prin extinderea metodologică și de viziune a domeniului de la reintegrarea individuală, sustenabilă și detaliază direcțiile de acțiune, obiectivul strategic general, obiectivele specifice, rezultatele și impactul.

Obiectivul general al Programului este: Către anul 2026 Republica Moldova dispune de un sistem coerent și sinergic (comprehensiv și eficient) de stimulare a revenirii și facilitare a (re)integrării cetățenilor afectați de migrație, prin asigurarea întregului ciclu de politici, servicii și produse în domeniu și implementate instrumente sustenabile de asistență și suport, astfel încât cel puțin 10% dintre cetățenii aflați în străinătate să exprime intenția fermă de revenire și cel puțin 50% din cetățenii reveniți să fie (re)integrați.

Conform Strategiei Diaspora 2025 (p3.2) „Republica Moldova va deveni până în anul 2025 o țară cu un mediu favorabil de manifestare civică, socială, economică și politică pentru toți cetățenii săi, indiferent de locul de reședință, și o destinație atractivă de reîntoarcere pentru membrii diasporei. Va spori sentimentul de mândrie față de țară și nivelul de credibilitate pe plan internațional datorită promovării măsurilor de protejare, dezvoltare și realizarea potențialului uman și material al diasporei”. Programul va contribui la realizarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Diaspora 2025 prin „diversificarea programelor de susținere a inițiativelor inovative și de afaceri ale diasporei și migrantilor reîntorși”²⁵.

Implementarea Programului se va realiza prin cele 4 obiective specifice enumerate mai jos:

Obiectiv specific 1: Consolidarea cadrului instituțional și de politici prin eficientizarea mecanismelor de coordonare și cooperare la nivel local și național în domeniul revenirii și (re)integrării.

Obiectivul respectiv își propune ca 80% din politicile sectoriale ce conțin impactul migrațional să răspundă necesităților cetățenilor RM reîntorși de peste hotare și a familiilor acestora.

Totodată, se preconizează:

- extinderea/consolidarea la nivel local a Mecanismului interinstituțional de referire pentru integrarea migranților reîntorși de peste hotare (MIR).
- 50% din primăriile de nivel 2 cunosc și distribuie informații pentru cetățenii reveniți de peste hotare și familiile acestora.
- de servicii și instrumente de reintegrare sustenabilă accesibile pentru 80% dintre cetățenii reîntorși de peste hotare, inclusiv familiile acestora.

Obiectiv specific 2: Garantarea respectării drepturilor sociale și promovarea integrării în comunitate a persoanelor revenite și a familiilor acestora prin asigurarea accesului la educație, sănătate și alte servicii publice;

Obiectivul menționat își propune să atingă următoarele rezultate:

Creșterea anuală cu 5% a numărului persoanelor angajate în câmpul muncii, din rândul persoanelor reîntoarse de peste hotare și înregistrate la STOFM, inclusiv a femeilor revenite.

- Numărul cetățenilor reîntorși, beneficiari ai mecanismelor de validare a competențelor profesionale în contexte informale și non formale crește cu 5% anual.
- 100 % dintre cetățenii reîntorși de peste hotare, inclusiv familiile mixte, au acces la serviciile medicale, inclusiv în centrele de sănătate mintală.
- Crearea la nivel local a serviciilor de integrare psiho-socială a copiilor reveniți
- Numărul de experți din diaspora implicați în efectuarea expertizei științifice, în programele și proiectele de cercetare-dezvoltare este în creștere.

Obiectiv specific 3: Facilitarea reintegrării și sporirea oportunităților economice a persoanelor revenite de peste hotare, prin atragerea investițiilor, dezvoltarea spiritului antreprenorial și de noi competențe, angajării în câmpul muncii, crearea noilor programe de support.

Obiectivul specific 3 vizează aspectele economice prin atragerea investițiilor, creșterea numărului de afaceri lansate, după cum urmează:

- Numărul de proiecte locale implementate în comun de către migranți/

diasporă și autoritățile publice locale extinse în majoritatea raioanelor.

- Volumul investițiilor efectuate în economie de către migranți și rude de gradul I ai acestora în cadrul Programului de Atragere a Remitențelor în Economie " PARE 2+1" crește cu 10% anual.
- Numărul afacerilor lansate de către migranți reîntorși și rudele de gradul I ale acestora crește cu 10% anual.
- Numărul afacerilor agricole și non-agricole în mediul rural co-finanțate din remitențe sau din programe de suport național crește cu 5% anual
- Efectuarea unor studii și a unei hărți a oportunităților de afaceri/investiții pe regiuni, și promovată în rândul migranților/membrilor diasporei
- Instrumente dezvoltate de atragere și valorificare a potențialului de investiții și inovații ale migranților la reîntoarcere pentru economia națională (competențe, abilități, rețele, know-how).

Obiectiv specific 4: Asigurarea accesului migranților reveniți și a familiilor acestora la mecanisme eficiente de informare, comunicare și participare efectivă în viața publică la nivel național/local prin organizarea campaniilor de informare pe diverse tematici actuale.

Printre rezultatele scontate în contextul implementării Obiectivului specific 4, menționăm:

- Numărul campaniilor informare a migranților/membrilor diasporei sunt lansate și extinse în majoritatea raioanelor/ țărilor de destinație (educațională, asigurare medicală, socială, servicii de sănătate inclusiv de sănătate mentală, etc.)
- Numărul de vizitatori unici ai platformei de comunicare în domeniul diasporă, migrație și dezvoltare www.eMoldovaTa.gov.md crește cu 20% anual.
- 100% din cetățenii reveniți și membrii familiilor mixte solicitanți beneficiază de cursuri de studiere a limbii române
- 100% programe de formare continuă pentru adulți, inclusiv pentru migranții reveniți accesibile și adaptate nevoilor acestora.
- Numărul migranților reveniți implicați în Comitetul Interinstituțional în domeniul Diasporei, Migrației și Dezvoltării, Comitetele Locale în domeniul Diasporei, Migrației și Dezvoltării, Consilii locale, etc.
- Cel puțin 25% din Asociațiile diasporei acordă suport informațional cetățenilor care vor să revină.

Prin intermediul obiectivelor nominalizate, implementarea Programului va avea un impact multilateral, după cum urmează:

- Cetățenii reveniți au acces la serviciile sociale, medicale, educaționale;
- Comunitățile reintegrează sustenabil proprii membri, generând potențial de dezvoltare economic, social și cultural;
- Cetățenii RM și membrii familiilor revin, plecați peste hotare revin/sunt motivați să revină;
- Veniturile cresc din surse durabile și inegalitățile sunt atenuate;

Grup-țintă:

- Cetățenii Republicii Moldova, afectați de migrație și familiile acestora, doritori să revină în țară;
- Cetățenii Republicii Moldova, afectați de migrație, ajunși la vârsta pensionării și familiile acestora;
- Cetățenii Republicii Moldova, afectați de migrație, care au deschis sau intenționează să lanseze afaceri în Republica Moldova și familiile acestora;
- Cetățenii Republicii Moldova, care nu sunt afectați de migrație, dar sunt potențiali migranți și familiile acestora;
- Familiile mixte.

Programul este elaborat pentru un termen de 5 ani (2022-2026) și conține un Plan de acțiuni pentru anii 2022-2024. Planul de acțiuni va fi reevaluat după 3 ani și adaptat în funcție de necesitățile cetățenilor reveniți de peste hotare și a familiilor acestora. Pentru implementarea eficientă a Programului, Planul de acțiuni permite flexibilizarea analizelor și adaptarea permanentă la provocările cu care se confruntă Republica Moldova. În procesul elaborării Programului a fost asigurată corelarea și sinergia dintre domeniile de politici identificate: protecție socială, sănătate, educație, muncă, dezvoltare locală ș.a.

5. Fundamentarea economico-financiară

Costurile aferente Programului specificate în Planul de acțiuni privind implementarea acestuia în conformitate cu prevederile Cadrului bugetar pe termen mediu și a cheltuielilor estimate pentru perioada care excedează Cadrul bugetar pe termen mediu la momentul aprobării programului. Costurile includ și resursele disponibile din partea partenerilor de dezvoltare.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Pentru implementarea prevederilor prezentului proiect nu va fi necesară modificarea altor acte normative.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, Anunțul³ privind inițierea elaborării proiectului hotărârii de guvern cu privire la aprobarea Programului național de stimulare a veniturilor și

³ <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/anunt-privind-initierea-elaborarii-deciziilor>

facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2022-2026, a fost plasat pentru consultare publică pe site-ul www.particip.gov.md.

Totodată, menționăm că proiectul de Concept a fost consultat public, prezentat în cadrul Congresului diasporei din 20-22 august 2021, precum și în cadrul ședinței Comitetului interministerial în domeniul Diasporă, Migrație și Dezvoltare, (27 aprilie 2021).

Proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2022-2026 și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, urmează a fi plasat spre consultare publică pe portalul www.particip.gov.md, dar și pe pagina web oficială a Cancelariei de Stat (www.cancelaria.gov.md).

Secretar general adjunct al Guvernului /semnat electronic/ Roman CAZAN